

	ECONOMIES' HORIZONS Економічні горизонти DOI: doi.org/10.31499/2616-5236 Homepage: http://eh.udpu.edu.ua		ISSN 2522-9273 (print) 2616-5236 (online)
---	--	---	---

UDC: 338.28:004.67

DOI: 10.31499/2616-5236.3(21).2022.263569

Horiashchenko Y. H., Doctor of Science

Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Entrepreneurship and Economy of Enterprise, University of Customs and Finance

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА PHENOMENOLOGY OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP

Анотація. У статті досліджено феномен інноваційного розвитку у соціально-економічному та філософському дискурсі. Основною метою дослідження є удосконалення системно-функціонального підходу до інноваційного розвитку підприємництва за допомогою феноменологічного методу. В основі дослідження покладено емпіричні й теоретичні, а також спеціальні методи, а саме – опису та спостереження (інноваційний розвиток розглянуто як результат поєднання інтелектуальних ресурсів та інформації), аналізу і синтезу, абстрагування, узагальнення, індукції, дедукції, пояснення та класифікації (удосконалено філософсько-економічне розуміння інноваційного розвитку цілеспрямованих (соціально-економічних) систем, у тому числі, підприємництва, наведено класифікаційні ознаки та види інноваційного розвитку). Надано авторське визначення категорії «інноваційний розвиток» та «філософія інноваційного розвитку». Систематизовано концептуальне забезпечення інноваційного розвитку підприємства.

Abstract. The material presented in the article in order of logical presentation and content reveals the author's approach to the phenomenology of innovative development of socio-economic systems. The article examines the phenomenon of innovative development in socio-economic and philosophical discourse. The main goal of the study is to improve the system-functional approach to the innovative development of entrepreneurship using the phenomenological method. The application of the phenomenological model is proposed for the development of quick

management decisions at enterprises that face non-standard problems in conditions of incomplete information, in particular, those that produce innovations. The research is based on empirical and theoretical, as well as special methods, namely, description and observation (innovative development is considered as the result of a combination of intellectual resources and information), analysis and synthesis, abstraction, generalization, induction, deduction, explanation and classification (improved philosophical – economic understanding of innovative development of targeted (socio-economic) systems, including entrepreneurship, classification features and types of innovative development are given). The main theories of innovative development include the basic and latest provisions of the theory of social development, systemology, economic theory of information, constructive logico-mathematical theories, institutional and neo-institutional economic theory, structural functionalism, management theory, strategic, production and innovation management, theory of values and costs. Scientific approaches to the definition of the concept of «innovative development» were analyzed, and the author's interpretation of this concept was developed on this basis. The author's definition of the category «innovative development» and «philosophy of innovative development» is provided. Conceptual support for innovative development of entrepreneurship is systematized.

Keywords: *innovations, innovative development, entrepreneurship, phenomenon, economic growth, conceptual support, philosophy, innovative entrepreneurship*

Ключові слова: *інновації, інноваційний розвиток, підприємництво, феномен, економічне зростання, концептуальне забезпечення, філософія, інноваційне підприємництво*

Постановка проблеми. Спроба віднайти відповіді на основні питання підприємництва за допомогою міркування, інтелекту, знань, мудрості з метою орієнтації основних економічних акторів інноваційного розвитку на розбудову інноваційної екосистеми країни та світу породжує новий виток розвитку філософії інноваційного підприємництва. Суттєві напрацювання Національного інституту стратегічних досліджень, вітчизняних та зарубіжних науковців, підприємницьких структур, засобів масової комунікації й громадськості,

державних інституцій, а також численні доопрацювання законодавчо-нормативної бази з питань інноваційного розвитку, вказують на зв'язок предмету дослідження з важливими науковими та практичними завданнями.

Аналіз останніх досліджень та публікацій та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Понині багато вітчизняних та світових науковців розглядають інноваційний розвиток як складову частину соціально-економічного розвитку будь-якої цілеспрямованої системи. Однак, з розвитком сучасних підходів до його

визначення, з'являються підстави для спростування думки щодо ноумену єдності інноваційного та інших видів розвитку, як, наприклад, соціального чи економічного, і включення першого в останні.

Різномічні проблеми інноваційного розвитку підприємництва досліджували вчені Д. Аакер, Р. Акофф, С. Бондаренко, В. Геєць, П. Гринько, П. Друкер, К. Друрі, І. Єпіфанова, С. Ілляшенко, Р. Калман, В. Ляшенко, Л. Федулова, Н. Чухрай та інші. Маємо на меті доєднатися до наукових досліджень вище згаданих учених та виокремити феномен інноваційного розвитку цілеспрямованих систем.

Формулювання мети статті.

Основною метою дослідження є удосконалення системно-функціонального підходу до інноваційного розвитку підприємництва за допомогою феноменологічного методу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вироблення швидких управлінських рішень на підприємствах, які стикаються з нестандартними проблемами в умовах неповної інформації, зокрема, ті, що виробляють інновації, пропонуємо застосування феноменологічної моделі.

Термін феноменологія використовується здебільшого у природознавстві, «особливо у фізиці, для позначення сукупності знань, які визначають взаємозв'язок між різними спостереженнями явищ (феноменів) загалом не порушуючи принципів фундаментальної теорії, але безпосередньо не виводячи цих взаємозв'язків із неї» [1].

Для визначення феномену інноваційного розвитку соціально-економічних систем, слід проаналізувати інноваційний аспект та генезу самого поняття розвитку на засадах системно-функціонального підходу.

За своєю енциклопедичною суттю, розвиток є спрямованою і закономірною зміною. Він є однією із багатьох властивостей системи, поряд зі стійкістю, рівновагою, цілісністю, структурністю, ієрархічністю, станом, емерджентністю, поведінкою.

Розвиток – це архе підприємницької діяльності. Вченими В.І. Захарченком, С.В. Філіпповою і О.В. Балахоновою влучно зазначено, що «сама нова якість росту, яку ми називаємо розвитком, є наслідком інноваційного характеру підприємництва в сфері матеріального виробництва» [2].

Бізнес та підприємство як інноваційні види діяльності завжди знаходяться в епіцентрі загроз і можливостей, що виникають на стику нових перспектив і старих соціально-економічних проблем. Найбільш складною і важливою проблемою, з якою вони стикаються, на думку авторів концепції постіндустріального суспільства, є проблема нововведень [3].

Постійно зростаючий гіперінтерес до інновацій, не в останню чергу, викликаний високими очікуваннями і, водночас, справдженням щодо характеристик їхньої природи, як продукту чи то послуги, що здатні принести користь та підвищити якість життя; як результат поєднання найцінніших

нині ресурсів – знань, інтелекту, мудрості, досвіду, творчого дару, здібностей, свободи, часу та інформації.

Протягом усього часу існування людства саме інновації були двигуном прогресу цивілізації, однак звернення до них як до абсолюту розвитку, стають предметом серйозних досліджень з кінця XVIII – початку XIX ст. Бурхливий розвиток інноваційних теорій, на які опираються сучасні школи, розпочався у 2 пол. XVIII ст. У цей час народжуються праці А. Сміта «Дослідження про природу й причини багатства народів» (1776 р.), Ж. Кондорсе «Ескіз історичної картини прогресу людського розуму» (1795 р.), у яких було закладено основи теорії інновацій. У 1817 р. з'являється твір «Початок політичної економії та обкладання податками» Д. Рікардо, у 1867-1895 рр. – «Капітал» К. Маркса, розвитку набула теорія циклічних криз. К. Маркс вважав «розвиток продуктивних сил базисом, а науково-технічний прогрес надбудовою, тобто наслідком, а не причиною розвитку виробництва». З того часу гостро постають питання: що передує інноваційному розвитку, економічному розвитку, сталому розвитку? Починається епоха «теорії циклів»: у 1894 р. народжується праця «Промислові кризи у сучасній Англії, їх причини і вплив на народне життя» М. Туган-Барановського, у 1926 р. «Великі цикли кон'юнктури» М. Кондратьєва. У цей час відбувається становлення інноваційного розвитку як моделі розвитку економіки й розквіт теорії

великих кон'юнктурних циклів. Паралельно набуває поширення класична теорія інновацій: її представник В. Зомбарт у 1909 р. видає науковий твір «Капіталістичний підприємець», а у 1911 р. світ отримав працю Й. Шумпетера «Теорія економічного розвитку», у якій викладено оригінальні інноваційні спостереження. Для цього історичного періоду характерним є концентрація наукових досліджень на особистості підприємця. Науково-теоретична спадщина Шумпетера майорить такими відомими творами як «Цикли бізнесу» (1939 р.), «Капіталізм, соціалізм і демократія» (1942 р.). Із середини 20 ст. основним напрямом наукових досліджень стає підприємницька діяльність у зв'язці з макрооточенням, пізніше, у 2 пол. 20 ст. – стратегічні концепції розвитку підприємництва [4, с. 34]. Вагомий вплив на розвиток інноваційної теорії справила базисна (неокласична) теорія інновацій. Її представники – Е.М. Роджерс («Дифузія інновацій», 1962 р.), Г. Менш («Технологічний пат: інновації долають депресію», 1975 р.), Б.Ч. Твісс («Управління технічними нововведеннями», 1974 р.), С. Кузнець («Вікові рухи у виробництві та цінах», 1930 р.), Е. Менсфілд («Індустріальні дослідження та технологічні інновації», 1968 р., «Дослідження та інновації в сучасній корпорації», 1971 р., «Інновації, технологія і економіка», 1995 р.) [5-7]. З кінця 20 ст. спостерігається активний розвиток концепції віртуального та мережевого підприємництва.

Уособленням інноваційних теорій технологічних змін є теорії технічного детермінізму і конвергенції (Дж. Гелбрейт), теорія технотронного суспільства (Зб. Бжезинський), теорія індустріально-технократичного суспільства (Д. Белл), теорія інтелектуальної технології (Ф. Гаєк) тощо.

На особливу увагу заслуговують теорії циклічного економічного розвитку (теорія довгих хвиль М. Кондратьєва, концепція епохальних інновацій С. Кузнеця), кумулятивні теорії регіонального зростання та деякі інноваційні теорії технологічних змін. Теорія соціокультурних інновацій П. Сорокіна й тому соціально-психологічна модель пов'язані з пріоритетом людських відносин в управлінні інноваціями. Загальна теорія сигналізації є теорією-інструментом для вивчення інформаційних процесів в діяльності людини-оператора, послуговує для вивчення процесів інформаційної взаємодії між людиною і машиною [8]. Поліфункціональна теорія підприємництва вивчає підприємництво як процес розвитку ідей, а її автором Ф. Гаєком запропоновано як базис цивілізації так звану інформаційну концепцію «порядку, що розширюється» [9; 10]. Швидко змінювані періоди наукового становлення інноваційної теорії, нового осмислення, інтенсивного впровадження змінилися на сучасний період нанотехнологічного перетворення [11]. У наш час популяризувалися такі нові форми підприємництва як аутсорсинг, косорсинг, опен соурсинг, інсоурсинг, оффшоринг.

Безсумнівно, на становлення сучасної інноваційної екосистеми справили вплив усі з перерахованих вище на рис. 1 концепцій інноваційного розвитку, і в першу чергу, концепція національних інноваційних систем (Р. Нельсон, 1991 р.) та концепція регіональних інноваційних систем (Ф. Кук, 1998 р.), а також кластерна теорія інновацій та конкурентних переваг (М. Портер, 1990 р.).

На думку П. Друкера джерелом інновацій є випадкова подія, невідповідність між реальністю і уявленнями про неї, потреба процесу, що обумовлена його наявними недоліками, випадкові зміни у структурі галузі або ринку, демографічні зміни, зміни суспільства у сприйнятті, настроях, цінностях, нові знання [12]. Ф. Йохансон вважає джерелом інновацій перетин (комбінацію) різних дисциплін (культур, сфер) [13; 14].

С.М. Ілляшенко описує інноваційний розвиток як «безупинні пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства у змінних умовах зовнішнього середовища в межах обраної місії та прийнятої мотивації діяльності, пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту» [15].

Головним викликом інноваційного розвитку бізнесу є постійне генерування нових досить сміливих і несподіваних ідей [16].

Отже, єдиного підходу до сутності інноваційного розвитку в науковому співтоваристві досі так і не вироблено, оскільки відбувається

постійне оновлення наукових знань, а економічні відносини розвиваються у наддинаміці (табл. 1).

Рис. 1. Концептуальне забезпечення інноваційного розвитку підприємства

Джерело: систематизовано автором за даними [8-11].

Швидко змінювані періоди наукового становлення інноваційної теорії, нового осмислення, інтенсивного впровадження змінилися на сучасний період нанотехнологічного перетворення [11]. У наш час популяризувалися такі нові форми підприємництва як аутсорсинг, косорсинг, опен соурсинг, інсоурсинг, оффшоринг.

Безсумнівно, на становлення сучасної інноваційної екосистеми справили вплив усі з перерахованих вище на рис. 1 концепцій інноваційного розвитку, і в першу чергу, концепція національних інноваційних систем (Р. Нельсон, 1991 р.) та концепція регіональних інноваційних систем (Ф. Кук, 1998 р.), а також кластерна теорія інновацій та конкурентних переваг (М. Портер, 1990 р.).

На думку П. Друкера джерелом інновацій є випадкова подія, невідповідність між реальністю і уявленнями про неї, потреба процесу, що обумовлена його наявними недоліками, випадкові зміни у структурі галузі або ринку, демографічні зміни, зміни

суспільства у сприйнятті, настроях, цінностях, нові знання [12]. Ф. Йохансон вважає джерелом інновацій перетин (комбінацію) різних дисциплін (культур, сфер) [13; 14].

С.М. Ілляшенко описує інноваційний розвиток як «безупинні пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства у змінних умовах зовнішнього середовища в межах обраної місії та прийнятої мотивації діяльності, пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту» [15].

Головним викликом інноваційного розвитку бізнесу є постійне генерування нових досить сміливих і несподіваних ідей [16].

Отже, єдиного підходу до сутності інноваційного розвитку в науковому співтоваристві досі так і не вироблено, оскільки відбувається постійне оновлення наукових знань, а економічні відносини розвиваються у наддинаміці (табл. 1).

Таблиця 1 – Наукові підходи до визначення поняття «інноваційний розвиток»

Автори	Визначення
П.Л. Гринько	«сформована траєкторія, за якою покращуються якісні та кількісні параметри діяльності організацій, забезпечується зміцнення їх конкурентних позицій на ринку, що досягаються через інноватизацію, світовий масштаб якої обумовлений становленням інформаційно-комунікаційної парадигми розвитку цифрової економіки»; «комплексний соціально-економічний розвиток держави через призму інтелектуалізації капіталу, глобалізацію економічних процесів, становлення знанневого суспільства, здобутків НТП з використанням таких механізмів, як хмарні технології, великі бази даних, новітні комп'ютерні технології»
С.А. Бондаренко	безперервний процес якісних змін цільового характеру, пов'язаних з інноваціями, які впроваджуються, у відповідності до стратегії розвитку підприємства, за рахунок ефективного

	використання усіх наявних, у тому числі, інтелектуальних ресурсів, як власних, так і залучених, і характеризується прогресивною зміною якісного стану усіх сфер діяльності підприємства і визначається його здатністю створювати нові компетенції, які в теорії стратегічного управління розглядаються як динамічні здатності
Й. Шумпетер	комплексна інноваційна діяльність, для якої характерна творча підприємницька активність: створення і впровадження нових продуктів, методів, прийомів, технологій, створених на основі дотримання споживчих переваг з урахуванням зміни якості потреб
Ф. Гаєк	результат концентрації спеціальних знань і інформації на ринку, яка слугує для зниження ризиків
Б. Твісс	функціональний розвиток, що пов'язаний із функціями створення, впровадження, поширення нововведень, реалізації інноваційних проектів тощо; безперервний процес змін вже існуючих або знову створюваних продуктів і технологій, які здатні забезпечити високий рівень конкурентоспроможності.
Н.В. Краснокутська	розвиток науки, техніки, досвіду, знань; процес, під час якого наукова ідея доводиться до практичного використання
С.М. Шкарлет, В.П. Ільчук	процес необоротної закономірної зміни підприємства і бізнес-процесів у ньому, викликаний розробленням і впровадженням інновацій
Авторське	взаємодія інституційних форм, здатних забезпечити довгострокове економічне зростання, під час здійснення інноваційних процесів, заточених під потреби суспільства

Джерело: складено автором за даними [17-22].

Контент-аналіз низки теоретичних джерел, узагальнення авторських підходів до ідентифікації сутності інноваційного розвитку підприємств, дозволяє розглядати теперішній інноваційний розвиток підприємства як взаємодію інституційних форм, здатних забезпечити довгострокове економічне зростання у результаті втілення інтелекту, нових знань, вмінь, компетенцій, експертності, мудрості, досвіду, творчого дару та інформації як в однакових і суміжних, так і несуміжних видах господарської практики у процесі надзвичайно керованих сучасними економічними законами цивілізаційних змін з метою

отримання високих результатів для суспільства у формі цінних для нього продуктів, послуг, процесів. Тоді як економічні закони сьогодні, як ніколи «заточені» під обмеженість благ та необмеженість потреб.

Інноваційний розвиток підприємств можна класифікувати за низкою ознак. На наш погляд, універсальна класифікація представлена у дослідженні С. Князя, В. Мацук та Марселя Курт Майнка [23, с. 105-114] і включає такі класифікаційні ознаки та види інноваційного розвитку:

– за змістом: продуктовий (продукує інноваційні продукти), ресурсний (застосовуються

інноваційні матеріали/сировина), технологічний (супроводжується новими технологіями) і управлінський (репрезентує нетрадиційні підходи до розв'язання управлінських проблем);

– за рівнем: високий та низький (в залежності від критеріїв оцінювання);

– за масштабом: регіональний (характеризується створенням інноваційних підприємств – технопарків, технополісів, бізнес-інкубаторів, інноваційних кластерів тощо), галузевий (характеризується галузевими програмами розвитку), організаційний (ідентифікується кількістю упроваджених інновацій на підприємстві), проєктний (характеризується науково-технічною співпрацею стейкхолдерів) і системний (розвиток національної інноваційної еко(системи));

– за типом: постійний (є постійним явищем) та періодичний (є періодичним явищем);

– за характером: еволюційний (як правило, супроводжується впровадженням псевдоінновацій) та революційний (відбувається на основі «проривних» ідей);

– за бізнес-середовищем: векторний (поділяється на моновекторний, бівекторний та полівекторний) та функціональний (характеризується інноваційними змінами у функціонально пов'язаних структурах управління підприємством).

В основі інноваційного розвитку закладений складний базис нової парадигми підприємництва: першочергова ціль успішного бізнесу полягає у веденні

інноваційної діяльності, у «створенні» клієнтів та споживачів, тоді як отримання прибутку стає для нього лише критерієм ефективності господарської діяльності [4, с. 123].

Фундаментальні дослідження інноваційного розвитку і розробленні на їх основі теорії базуються на дослідженнях теорії систем, класичній та ортодоксальній теорії циклічного розвитку, теорії технологічних змін і дифузії інновацій та багатьох інших.

Таким чином, особливістю інноваційного розвитку є діалектична єдність системності, управління й інновацій.

Інноваційність як відмінна риса підприємництва, а справжній підприємець – як новатор – були виділені Шумпетером ще у минулому столітті [18]. Сучасне підприємництво, як «процес самооновлення і самоорганізації індивідуумів і підприємств, здійснюваний у взаємодії з мікро- і макросередовищем їх функціонування з метою максимізації можливостей підприємця задовольняти комплекс його соціально-економічних потреб в рамках нерівноважного динамічного балансу суперечливих соціально-економічних інтересів учасників цього процесу – індивідуумів, організацій і суспільства в цілому» [4, с. 40] повно описано вченим В.І. Ляшенком. Науковий діяч відносить його до новаторської економічної діяльності особливого роду – комбінування виробничих факторів [4, с. 127].

Під інноваційним підприємництвом можна розглядати «один з видів творчої діяльності,

спрямованої на створення нового або вдосконаленого продукту, технологічного процесу, чи то на вироблення нового підходу до надання соціальних послуг» [24, с. 62]; «особливий новаторський підприємницький процес, в основі якого – постійний пошук нових можливостей, орієнтація на інновації» [26, с. 18]; «підприємницьку (комерційну) діяльність з розроблення (або) комерціалізації (продажу та/або впровадження) будь-яких новацій, яких потребує ринок» [26, с. 19]. Своєю чергою, інноваційне підприємство представляє собою підприємство, яке впровадило якусь інновацію протягом періоду спостереження [27].

Отже, в герменевтичному сенсі філософсько-економічного розуміння філософія інноваційного підприємництва полягає у спробі знайти відповіді на основні бізнесові питання за допомогою міркування, інтелекту, знань, мудрості з метою орієнтації основних акторів інноваційного розвитку на розбудову інноваційної екосистеми країни та світу. Така особлива форма пізнання особливостей підприємництва притаманна

керівникам бізнесових структур, які найкраще розуміють загальні суттєві характеристики і фундаментальні принципи бізнесу та здатні приймати відповідні управлінські рішення у швидко змінюваних умовах економіки.

Висновки. За допомогою феноменологічного методу інноваційний розвиток було розглянуто як окремий вид розвитку, незалежний від соціального, економічного та інших видів розвитку; поняття, яке дотепер багатьом управлінцям і працівникам важко збагнути і яке досі лишається феноменом сучасності; як взаємодію інституційних форм, здатних забезпечити довгострокове економічне зростання у результаті втілення інтелекту, нових знань, вмінь, компетенцій, експертності, мудрості, досвіду, творчого дару та інформації як в однакових і суміжних, так і несуміжних видах господарської практики у процесі надзвичайно керованих сучасними економічними законами цивілізаційних змін з метою отримання високих результатів для суспільства, представлених цінними для нього продуктами, послугами або процесами.

References:

- Thewlis, J. (Ed.) (1973). *Concise Dictionary of Physics*. Oxford: Pergamon Press.
- Zakharchenko, V. I., Filyppova, S. V. & Balakhonova, O. V. (2019). *Upravlinnia vytratamy i prybutkom v innovatsiinii diialnosti*. Vydavnychiy dim «Helvetyka» [in Ukrainian].
- Toffler, A. (1984). *The Third Wave. The classic study of tomorrow* : Bantam.
- Lyashenko, V. Y. (2007). *Regulirovanie razvitiya malogo predprinimatelstva v Ukraine: problemy i puti resheniya: monografiya*. NAN Ukrainy. In-t ekonomiki prom-sti. Doneck [in Russian].

- Puhach, A. M., Demchuk, N. I., Dovhal, O. V., Kriuchko, L. S. & Tiahlo, N. V. (2018). Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva. FOP Shvets V.M. [in Ukrainian].
- Peresunko, Z. M. (2013). Teoretychni aspekty rozvytku innovatsiinoi teorii. Efektyvna ekonomika, 7. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_7_39 [in Ukrainian].
- Rodzhers, Everet M. (2009). Dyffuziia innovatsii. Kyiv: Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia» [in Ukrainian].
- Nambisan, Satish, Wright, Mike & Feldman, Maryann (2019). The digital transformation of innovation and entrepreneurship: Progress, challenges and key themes. Research Policy. DOI:10.1016/j.respol.2019.03.018.
- Hajek, F. (1989). Konkurenciya kak procedura otkrytiya. Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya, 12 [in Russian].
- Zhykhor, O. B. (2008). Sotsialno-ekonomichniy vymir rozvytku nauky i naukovo-tekhnichnoi diialnosti v rehionakh Ukrainy. Lviv : Liha-Pres [in Ukrainian].
- Zubkov, R. S. (2014). Zahalna kharakterystyka ta osoblyvosti rozvytku osnovnykh etapiv stanovlennia innovatsiinoi teorii. Efektyvna ekonomika, 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3532> [in Ukrainian].
- Druker, Piter F. (1992). Rynok: kak vyjti v lidery: Praktika i principy. M: Book chamber international [in Russian].
- Iokhanson, Frans (2011). Efekt Medychi. Innovatsiini vidkryttia na peretyni idei, kontseptsii ta kultur. Lviv. «Vydavnytstvo Ukrainskoho Katolytskoho Universytetu» [in Ukrainian].
- Horiashchenko, Yu. H. (2021). Zastosuvannia klasternoho analizu dlia otsinky innovatsiinoho rozvytku sotsialno-ekonomichnykh system. Pidpriemnytstvo i torhivlia. URL: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2021-30-04> [in Ukrainian].
- Illiashenko, S. M. (2010). Innovatsiinyi menedzhment. Sumy: VTD – Universytetska knyha [in Ukrainian].
- Korovkin, V. Pochemu ne vse ponimayut, chto takoe innovacii. URL: <https://hbr-russia.ru/innovatsii/upravlenie-innovatsiyami/836630> [in Russian].
- Hrynko, P. L. (2020). Metodolohiia upravlinnia innovatsiinym rozvytkom biznesu v umovakh tsyfrovoy ekonomiky, Kharkiv [in Ukrainian].
- Bondarenko, S. A. (2018). Teoretyko-metodolohichni zasady systemnoho zabezpechennia stiikoho innovatsiinoho rozvytku vynorobnykh pidpriemstv [in Ukrainian].
- Schumpeter, J., Backhaus, U. (2003). The Theory of Economic Development. In: Backhaus J. (eds) Joseph Alois Schumpeter. The European Heritage in

Economics and the Social Sciences, 1. URL : https://doi.org/10.1007/0-306-48082-4_3

- Tviss, B. (1989). Upravlenie nauchno-tehnicheskimi novovvedeniyami [in Russian]. Krasnokutsk, N. V. (2003). Innovatsiyni menedzhment. Kyiv: KNEU. [in Ukrainian].
- Shkarlet, S. M. & Ilchuk, V. P. (2015). Innovatsiyni rozvytok pidpriemstva. Chernihiv : Chernih. nats. tekhnol. un-t [in Ukrainian].
- Kniaz, S., Matsuk, V. & Marsel, Kurt Mainka (2021). Vydy ta pryntsypy innovatsiinoho rozvytku pidpriemnytskykh struktur na zasadakh systemno-funktsionalnoho pidkhodu. Aktualni aspekty rozvytku subiektiv pidpriemnytstva v umovakh hlobalnoi ekonomiky [in Ukrainian].
- Zianko, V. V. (2008). Innovatsiine pidpriemnytstvo: sutnist, mekhanizmy i formy rozvytku. Vinnytsia: Universum [in Ukrainian].
- Horiashchenko, Yu. H. (2014). Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok rehioniv Ukrainy ta yoho informatsiine zabezpechennia. Dnipropetrovsk : DDFA [in Ukrainian].
- Harbuz, S. V., Pienkina, T. Ye., Khomenko L. M. & Sobolieva, T. O. (2013). Innovatsiyni menedzhment. Kyiv : KNEU [in Ukrainian].
- Hanneke, Vos. (2010). Service Innovation: Managing Innovation from Idea Generation to Innovative Offer. University of Twente. URL: https://essay.utwente.nl/60173/1/MA_thesis_H_Vos.pdf.

How to Cite:

Horiashchenko, Y. H. PHENOMENOLOGY OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP. *Economies' Horizons*, (3(21), 41–52. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(21\).2022.263569](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(21).2022.263569)